

Afb. 1: H. Emre, tram in Zürich. Bron: Pexels, <https://bit.ly/3vflZrZ>.

Zou het worden zoals we verwacht hadden?

Gerben Zweers

Alles zou beter worden! Het einde van de Sovjet-Unie zorgde voor een euforisch gevoel in het westen. De Europese Unie kreeg een nieuw gezicht met onder andere de komst van de euro en vrede leek eindelijk om de hoek. Wat zou de wereld veranderen, met grote gebeurtenissen zoals 9/11 en de economische crisis van 2008. Of dichterbij onze tijd zien we de oorlog in Oekraïne, de coronacrisis en de klimaatcrisis zichzelf ontvouwen. Die veranderende wereld is de wereld die journalist en schrijver Geert Mak in zijn boek *Grote verwachtingen* probeert te beschrijven.

Mak is bekend van zijn eerdere werken zoals *In Europa*, waarbij hij de lezer meenam in het Europese verhaal van de twintigste eeuw. Dit doet Mak niet alleen door historische feiten te geven, maar hij maakt gebruik van een bijzondere manier om zijn verhaal kracht bij te zetten: *oral history*. Dit is een mooie methode om de geschiedenis niet alleen over de grote politieke spelers te laten gaan, maar ook het verhaal van 'de rest' te vertellen. In zijn nieuwste boek vervolgt Mak dit verhaal en beschrijft hij de gebeurtenissen tussen de jaren negentig tot ongeveer 2019. In ieder hoofdstuk duikt Mak dieper in een bepaald thema, waaraan hij een locatie koppelt om dat thema te bespreken. Zodoende maakt hij, en met hem de lezer, zowel thematisch als geografisch een reis door Europa. Een voorbeeld hiervan is het onderwerp de Europese

munt, waarbij hij als geografische locatie Oost-Europa bezoekt. Hij bespreekt de welvaart die de munt gebracht zou hebben. Aan de andere kant laat hij zien door zijn interviews dat de komst van die munt niet voor iedereen welvaart gebracht heeft. Waar het voor ons eenheid en rijkdom bracht, bracht het in Oost-Europa voor sommigen armoede.

Het boek zorgde ervoor dat ik die wereld waarin ik was opgegroeid beter begon te begrijpen

Wat het werk zo bijzonder maakt, is dat Mak het grote verhaal weet te verbinden met het lokale. Hiervoor maakt hij veelvuldig gebruik van de eerdergenoemde *oral history*. Zo weet hij

meerdere perspectieven op de thema's naar boven te laten komen. Daarnaast zet hij ook kritische vraagtekens bij de verschillende perspectieven. Voor mij was het boek een openbaring. Het zorgde ervoor dat ik die wereld waarin ik was opgegroeid beter begon te begrijpen. Zo werd het me duidelijk waarom er spanningen waren rondom de euro, waarom Oost- en West-Europa anders met Europa omgaan of hoe de migratiecrisis in 2015 verwerkt werd buiten Nederland. Wel moet ik erbij zeggen dat het beeld dat Mak schetst weinig goeds belooft voor de toekomst. Zijn focus op het negatieve gedeelte van het Europese verhaal vind ik het grootste minpunt aan zijn werk. Ik had graag ook positieve ontwikkelingen willen zien om zo een genuanceerder beeld te krijgen. Het is soms lastig om niet opgezogen te worden in dat negatieve en daarom moest ik het boek even wegleggen om alles te laten bezinken. Ondanks de negatieve grondtonen is het werk zeer verrijkend om te lezen en geeft het de lezer vele nieuwe perspectieven. Voor iedereen die geïnteresseerd is in de ontwikkelingen in Europa kan ik het boek zeker aanraden.

Gerecenseerd werk:
Geert Mak, *Grote verwachtingen*.
Drukkerij Wilco, Amersfoort, 2019. 560 pagina's, €29,99.